

DISKUSSIE

Ds. Ph. Snyman, Viljoenskroon, skryf oor: „Goddelike soewereiniteit en menslike verantwoordelikheid”.

In die uitgawe van Maart 1973 van *In die Skriflig* (wat ondergetekende op 22 Mei ontvang het), verskyn ’n reaksie van prof. L. F. Schulze oor ’n artikel van my wat in September 1972 van dieselfde blad verskyn het.

Kort saamgevat, kom prof. S. se reaksie op my artikel neer op „die benouende gevoel dat die skrywer uit reaksie teen die oorbeklemtoning van die mens se prestasies en verantwoordelikheid in die ander eensydigheid tereg kom, nl. die onderbeklemtoning (of selfs die ontkenning) van die mens se verantwoordelikheid”. L.w. prof. S. se konklusie dat ek die verantwoordelikheid van die mens wegredeneer, spruit uit ’n „benouende gevoel” dat ek dit wel doen. As ’n teoloog hom deur sy gevoel laat lei by die beoordeling van ’n stuk werk van iemand anders, loop hy nie slegs die gevaar van subjektiwisme nie, maar kan hy ook sonder objektiewe gronde (soos inderdaad in die professor se reaksie gebeur) selfs die monster van die „inkwisisie” (bl. 40) oor die horison sien loer, en verder daar agter die aaklige kloue van die Griekse „fatalisme” (bl. 42). So ’n benouende gevoel kan ’n mens maklik die vrees laat koester dat ons op die weg die „hele Bybel verloor”. Ek kan dan ook nie objektief antwoord op die „gevoel” wat in prof. S. wakker geroep is by die lees van my artikel nie. Ter wille van wedersydse begrip wil ek egter kortliks antwoord op ’n paar opmerkings wat die professor in sy reaksie maak.

1. Prof. S. meen dat my „reaksiënêre afsku vir die modernisme” my moontlik daartoe bring „om die Reformasie vir die inkwisisie in te ruil” (bl. 40). Die professor spreek so (sy eie woorde) „in alle beskeidenheid” met ’n paar „opmerkings” ’n geweldige oordeel uit, blykbaar i.v.m. my afwysing van ’n paar Suid-Afrikaanse Gereformeerdes se (m.i.) verkeerde beklemtoning van die verantwoordelikheid van die mens.

Oor hierdie beswaar van prof. S. kortliks die volgende:

1.1. Die prof. gee ’n verkeerde aanduiding van die derde deel van my artikel. Hy skryf o.a.: „Dan word onder punt III van sy artikel, wat handel oor die bestryding van die Dordtse Leerreëls in die jongste tyd, die name genoem van . . .” Punt III van my artikel handel nie oor die bestryding van die D.L. in die moderne of jongste tyd nie (dit word in punt II gedoen), maar oor die „klemverskuiwing vanaf God na die mens in die nuwe teologie”, soos dit in daardie opskrif aangedui word, en nader bepaald oor die „oordrewe beklemtoning van die verantwoordelikheid van die mens”. In dié verband word enkele uitsprake van „die twee broeders” afgewys. Dit maak nogal ’n groot verskil.

1.2. Prof. S. het beswaar teen die *modus operandi* wat ek gevolg het in my bestryding van genoemde uitsprake, nl. „dat uit twee enkele sinnetjies uit ’n hele brosjure per konsekwensie gekom word tot ‚die konsekwente konklusie dat God afhanklik is van die mens’ ”.

Ek vra: Is een enkele sin nie soms genoeg om die bedoeling van die skrywer duidelik te maak nie? Veronderstel iemand sou in 'n lywige publikasie o.a. die een sinnetjie skryf: „Die Goddelike gesag van die Heilige Skrif staan nie vas nie”. Moet my modus operandi dan wees om te wag op meer sulke stellings voor ek ook in 'n gepubliseerde stuk daarop reageer?

1.3. Prof. S. het beswaar teen my afwysing van die stelling: „Uitverkiesing is nie 'n beginpunt in die geestelike lewe van die mens nie” en in dieselfde verband teen my afwysing van die beskouing dat die verbondsprediking nie met die uitverkiesing mag begin nie.

My antwoord: Die uitverkiesingsleer is deel van die Evangelie. Die prediker het m.i. geen reg om enige deel van die blye boodskap van verlossing *doelbewus* en *skematies* te verswyg in die eerste fase van die prediking nie. Maar dan moet ook hierdie deel van God se raad reg en versigtig verkondig word, nl. „in Christus” (Ef. 1 : 4). Fatalisme en determinisme word daar aangetref waar die uitverkiesing *los van Christus* (as 'n koue denksisteesem) verkondig word. Ek gee toe dat geen prediker, wat die voorbeeld van Christus en die apostels se prediking volg, in die reël met die uitverkiesing sal begin nie, maar dit gee ons geen reg om 'n skema vir prediking voor te skryf waarby die uitverkiesing steeds na die toekoms verskuif moet word omdat die hoorders miskien nog nie die arriveringspunt in hulle geloofslawe bereik het nie. Wie die uitverkiesingsleer *doelbewus* en *kategoriees* uitsluit uit die eerste fase van die prediking, loop die gevaar om dit ook uit die latere fase van die prediking uit te sluit en dit uiteindelik heeltemal te verswyg. Dit is geen denkbeeldige gevaar nie, maar kom algemeen in ons land voor, gewoonlik omdat die prediker altyd onseker sal wees of die gemeente (of sommige van die hoorders dan) al dié stadium in hul geestelike lewe bereik het dat hulle die Bybelse uitverkiesingsleer kan verkeer.

Die Here Jesus Self het aangetoon dat daar situasies mag ontstaan waar die prediker, selfs waar 'n groot deel van die hoorders volslae „beginners” in die geestelike lewe is, nie langer mag swyg oor die uitverkiesingsleer nie. Ek verwys hier slegs na Joh. 6 (vgl. verse 44, 65 en 60, 66).

2. Vervolgens prof. S. se beswaar insake „*Ds. Snyman se onderskeiding tussen handeling en besluit*”, asof ek die twee teen mekaar afspeel.

My antwoord:

2.1. Dié onderskeiding is nie myne nie, maar 'n onderskeiding van ons belydenis self (o.a. D.L. I, 6) wat rus op die Skrif (o.a. Ef. 1 : 11).

2.2. Dié onderskeiding word deur Berkouwer afgewys sover dit die verwerping betref, soos ek in my artikel probeer aantoon het. Daarom stel ek juis dat uitverkiesing en verwerping nie bloot 'n reaksie (handeling) van God in die *tyd* was nie, maar 'n handeling wat spruit uit Sy besluit van ewigheid af.

3. Prof. S. se derde beswaar raak „die hartseer manier waarop ds. Snyman die *verantwoordelikheid van die mens wil wegsyfer*”.

Hierop antwoord ek:

3.1. Prof. S. deel heelhartig my verwerping van die stelling: „God is honderd persent verantwoordelik en die mens is honderd persent verantwoordelik”. Hy stem egter nie saam met die „hartseer manier” waarop ek dit doen nie. Die professor verstaan egter my „manier” honderd persent verkeerd. (Daaroor is ek saam met hom hartseer!) Hy sê nl.: „Die ‚konsekwensies’ wat ds. Snyman uit die stelling trek is ook ongelukkig omdat in die eerste geval die mens se verantwoordelikheid gelyk gestel word met die proses van evolusie en in die tweede geval met verdienstelikheid”.

My antwoord: Vertrouende op die „goeie begrip” en die „halwe woord” het ek gemeen dat dit vir enige intelligente leser duidelik sal wees dat ek daar nie besig is om *konsekwensies* te trek nie, maar om die absurditeit van die stelling (100% . . . 100%) aan die kaak te stel deur te wys op *analoë stellings*!

3.2. Prof. S. laat ook ’n belangrike motivering weg wat ek gee ter bestryding van die stelling dat God 100% verantwoordelik is en die mens ook 100% verantwoordelik, nl. Rom. 9 : 16: „So hang dit dan nie af van die een wat wil of die een wat loop nie, maar van God wat barmhartig is”. My kommentaar daarby was o.a. nog: „Nie die inspanning van die mens („wil” en „hardloop” op die atletiekbaan) bepaal of hy verlos word of nie, maar die vrye ontferming van God. Hoe kan dan in hierdie verband ooit beweer word: ‚God is 100% verantwoordelik, en die mens is 100% verantwoordelik?’” (bl. 13).

Saamvattend oor die vraag na die verantwoordelikheid van die mens (i.v.m. prof. S. se diskussie):

Ek aanvaar en beklemtoon saam met alle Skrifgelowiges ten volle die verantwoordelikheid van die mens. Ek verkondig dit ook skerp in die prediking van die Woord. In my artikel, waarna prof. Schulze verwys, bestry ek slegs die *verkeerde* beklemtoning van daardie verantwoordelikheid, nl. *waar dit geskied ten koste van die beklemtoning van God se soewereiniteit, nader bepaald i.v.m. God se verlossingswerk.* (Lg. is juis wat deur die Remonstrante gedoen is.) Daarom behandel ek in my artikel slegs Rom. 9 wat in hierdie verband vir ons baie te sê het.

As ek die *ontkenning* van die mens se verantwoordelikheid moes weêrlê, sou ek ander Skrifgedeeltes behandel het wat spesifiek op die *saak* betrekking het. Die hele Bybel is vol van oproepe tot geloof, goeie werke, gebed, ens. En as ek die kerkgeskiedenis reg lees, het juis dié kerke van Calvinisties-Gereformeerde oortuiging, wat die sterkste moontlike klem laat val op die Goddelike soewereiniteit soos o.a. geopenbaar in uitverkiesing en verwerping, ook die sterkste klem gelê op die verantwoordelikheid van die mens en dit nie slegs in teorie nie, maar dit ook in praktyk o.a. deur vermaning en tug oefening gehandhaaf.

KRONIEK

ONS WONDERLIKE WÊRELD

Ek verwonder my al meer oor ons wonderlike wêreld. Nie oor die wetenskap en sy ontdekkings nie — dis verklaarbaar en, as jy slim genoeg is, verstaanbaar. Maar oor die wêreld en oor die mens — dit word al hoe meer onverklaarbaar en onverstaanbaar — ten spyte van die logiese positivisme.

Miskien het dit alles met *Man the Unknown* begin, ek weet nie. Ek weet wel dat die *Unknown* man sy skaduwees al hoe meer oor my beperkte verstandelike vermoëns gooi — juis daarom begin ek my verwonder oor die wonderlike wêreld.

Dat die mens sy mondigheid bewys het deur alleen op die onherbergsame maan rond te loop, kan ek verstaan. Hy is mondig (Duits = Munter) en dit was sy grootste *trip* tot dusver. Die feit dat hy sy eie swaartekrag te bowe gekom het, al is dit met behulp van die wetenskap, bewys sy mondigheid. Hy het dit inderdaad reggekry om homself te transsendeer.

Maar waarom moes hy meer as sy swaartekrag agterlaat? Seker maar omdat dit 'n *trip* was. By alle *trips* word die verlede mos agter jou gelaat. Hoe dit ook al sy, die mens het besluit, in sy mondigheid, dat sy verlede 'n las van teologiese en eng-kulturele oorbodighede is, wat hy lank genoeg met hom saam gedra het en wat hy nou wil afgooi, want hy is vry.

Hy sê hy het dit afgegooi: die ondraaglike las van ou afgods-beelde en kulturele rommel. Maar vir my lyk dit nie of hy dit reggekry het nie. Dit lyk vir my of die hele teologie en baie van sy kultuur ook na die maan is.

Neem nou maar die teologie: die metafisiese, die transsendente, die eskatalogie, die versoening, die plaasbekleding, die etiese norme, die beelde van gesag — dis alles na die maan — net soos sy swaartekrag. Hy kan dit nie heeltemal ontvlug nie.

Daarom bly hy — onlogies in hierdie logiese tyd — nog teologie bedryf.

Onmetafisies — maar die deurligting van die syn lyk vir my so aartsmetafisies dat dit Aristoteles hoendervleis sou gee.

Sonder gesag — maar hy verkondig sy eie eksistensiële vryheid met soveel gesag dat enige fanatikus hom sou beny en op die ou end lewer hy dit uit aan (die gesag van) sy medemens.

Sonder norm — maar die etiese situasie word 'n kontingente norm wat hom aandryf na 'n eksistensiële beslissing. Dis egter nóg 'n teologie met versoening — al is dit maar die inspirasie van 'n voorbeeld — en ook met Plaasbekleding — al is dit 'n *Stellvertretung* wat (goed fenomenologies) omskryf word as 'n tydelike en voorlopige plaasbekleding wat vir ons persone tyd gee.

Die tyd stu ons voort na die toekoms. En so word die arme mense eskatalogies deur die toekoms getranssendeer. Maar die toekoms sê hy, is God. En nou lyk dit so al vir my of ons daarmee terug is in die ellendige transsendentale denke wat ons wou ontvlug.

Ook die kultuur is na die maan. Dit raak allereers die taal. U sal hier merk dat ek 'n slegte student is. Die F.A.K. wil ons leer dat godsdiens 'n deel van die volkskultuur is. Maar ek is te dom om dit te verstaan. Daarom het ek vir godsdiens 'n aparte punt gemaak. Maar ek het darem iets by die F.A.K. geleer: Wie kultuur sê, sê taal. Dat die logika 'n aparte taal het wat meestal uit geheimsinnige simbole (erger as Hebreeus) bestaan, sien ek in. Die omgekeerde kan ek ook insien, naamlik dat taal 'n eie logika het. Maar dat die taal logika is, lyk vir my na 'n denkfout. Die mondige mens ontken dit. Hy sê dat jy absolute betroubare kennis kan kry as jy alle waardeoordele herlei tot verifieerbare proposisies — soos van Buren eksegetiseer: God is my lied = ek sing. Maar wie verifieer sy verifikasie-metode? Dit lyk my onverifieerbaar en onromanties en triest. Dit moet seker maar so wees soos hulle sê, want „Die Sprache” het nou 'n „Wortgeschehen” geword.

Dit het net nog nooit met my gebeur nie: daarom verwonder ek my maar net oor alles.

L. F. Schulze.